

Sygn. akt II CSK 480/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 kwietnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bogumiła Ustjanicz (przewodniczący)

SSN Irena Gromska-Szuster

SSA Barbara Lewandowska (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Spółdzielni Mieszkaniowej "W." w P.
przeciwko Skarbowi Państwa - Wojewodzie X.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 5 kwietnia 2017 r.,
skargi kasacyjnej pozwanego Skarbu Państwa
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 11 lutego 2016 r., sygn. akt I ACa (...),

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od pozwanego na rzecz
powódki kwotę 7.200,- (siedem tysięcy dwieście) złotych tytułem
zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 11 lutego 2016 r. oddalił apelację
pozwanego Skarbu Państwa – Wojewody X. od wyroku Sądu Okręgowego w P. z
dnia 30 kwietnia 2015 r., zasądającego od pozwanego na rzecz powódki

Spółdzielni Mieszkaniowej „W.” w P. kwotę 318.508,34 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 6 kwietnia 2007 r. do dnia zapłaty z tytułu refundacji poniesionych przez nią uzasadnionych kosztów realizacji obowiązków, wynikających z art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r., poz. 1222 ze zm. - dalej jako u.s.m.).

Z ustaleń obu Sądów wynika, że powodowa spółdzielnia mieszkaniowa, w ramach wykonania obowiązku nałożonego ustawą (art. 41 ust. 1 u.s.m.), podjęła czynności zmierzające do wydzielenia nieruchomości pozostających w całości jej własnością, związane z rozgraniczeniem oraz połączeniem nieruchomości, ewidencją gruntów i budynków, niezbędne do oznaczenia przedmiotu odrębnej własności lokali położonych w obrębie tych nieruchomości. W tym celu w listopadzie 2002 roku powódka, w oparciu o przepisy ustawy o zamówieniach publicznych, ogłosiła przetarg na prace geodezyjne związane z podziałem nieruchomości na poszczególnych osiedlach. Wyłoniony w przetargu wykonawca opracował projekty podziału, sporządzono niezbędne wnioski o ujednolicenie terminów oddania gruntów w użytkowanie wieczyste i o sprostowanie ksiąg wieczystych po podziale, doprowadzono do zatwierdzenia projektu podziału przez właściwy organ. Wykonane zostały nowe opisy i mapy ewidencyjne gruntów. Powódka poniosła też koszty opłat sądowych za ujawnienie podziałów i założenie nowych ksiąg wieczystych. Realizacja powyższych czynności wiązała się dla powódki z poniesieniem wydatków w łącznej wysokości 401.600,01 zł.

W listopadzie 2004 r. powódka wystąpiła do pozwanego Wojewody X. o zwrot powyższej sumy, powołując się na art. 41 ust. 4 u.s.m. Pozwany poddał ten wniosek wraz z przedstawionymi przez powódkę dokumentami urzędowej weryfikacji, w wyniku której do refundacji zakwalifikował kwotę 83.088,94 zł (brutto), a w pozostałej części, tj. w kwocie 318.508,34 zł (brutto) wykazane przez powódkę koszty uznał za nieuzasadnione. Nie podniósł przy tym żadnych zastrzeżeń co do przeprowadzonej procedury przetargowej, prawidłowości zawieranych przez powódkę umów z wykonawcami poszczególnych zamówień oraz odbioru wykonanych prac. Wobec nieuwzględnienia przez pozwanego prośby o ponowne rozpatrzenie wniosku i zmianę stanowiska, powódka wytoczyła niniejsze powództwo.

Sądy obu instancji oceniły roszczenie powódki jako w całości zasadne, bowiem wykazała ona, że wszystkie poniesione przez nią koszty, których zwrotu dochodzi, były związane z realizacją zadań, wynikających z art. 41 ust. 1 ustawy, a pozwany kwestionował je bezpodstawnie, nie wskazując argumentów ani kryteriów, jakimi kierował się przy ich kwalifikacji w ramach rozpatrywania wniosku powódki o refundację. Negatywnie oceniony został podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia roszczenia. Działania powódki zmierzające do scalenia i podziału gruntów w celu wykonania obowiązku nałożonego przez ustawodawcę nie miały charakteru biznesowego, dokonane były w interesie członków spółdzielni jako konieczne do wyodrębnienia własności lokali i nie stanowiły przejawu działalności gospodarczej. Podkreślono, że art. 41 ust. 4 u.s.m. nie zawiera przepisu szczególnego co do przedawnienia ujętego w nim roszczenia spółdzielni mieszkaniowej wobec Skarbu Państwa, zatem zastosowanie w tej kwestii mają przepisy ogólne kodeksu cywilnego dotyczące przedawnienia (art. 117 k.c. i nast.). Zgodnie z art. 118 k.c. termin przedawnienia roszczeń majątkowych wynosi lat dziesięć, a początek biegu tego terminu należy określać przy uwzględnieniu art. 120 k.c., od daty złożenia wniosku o refundację na podstawie art. 41 ust. 5 u.s.m., czyli od dnia 22 listopada 2004 r. Bieg terminu przedawnienia został przez powódkę przerwany przed dniem 22 listopada 2014 r., bowiem powództwo w przedmiotowej sprawie wniosła ona w dniu 3 lipca 2013 r. Roszczenie nie jest zatem przedawnione.

W skardze kasacyjnej od przedstawionego wyroku pozwany podniósł zarzut naruszenia prawa materialnego, tj. art. 118 k.c. w zw. z art. 1 ust. 1, 6 i 7 u.s.m. w zw. z art. 1 § 1 ustawy Prawo spółdzielcze oraz art. 41 ust. 4 w zw. z art. 4 ust. 1 u.s.m. przez ich niewłaściwe zastosowanie, polegające na nieuwzględnieniu zarzutu przedawnienia roszczenia. Wskazując na powyższe skarżący wnosił o uchylenie wyroku w całości i obciążenie powódki kosztami postępowania. Powódka wniosła odpowiedź na skargę kasacyjną, domagając się jej oddalenia i zasądzenia od pozwanego kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepis art. 118 k.c. stanowi, że jeżeli przepis szczególny nie przewiduje inaczej, termin przedawnienia wynosi lat dziesięć, a dla roszczeń o świadczenia okresowe oraz roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej - trzy lata. W orzecznictwie Sądu Najwyższego działalność spółdzielni mieszkaniowej jest co do zasady klasyfikowana jako działalność gospodarcza (v. uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 6 grudnia 1991 r., III CZP 117/91 - OSNC 1992, nr 5, poz. 65, uchwały z dnia 26 kwietnia 2002 r., III CZP 21/02 - OSNC 2002, nr 12, poz. 149 i z dnia 11 lipca 2014 r., III CZP 33/14 - OSNC 2015, nr 5, poz. 56, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 2004 r., II CK 53/03 - LEX nr 172796). Wskazuje się, że taki charakter należy przypisać działalności spółdzielni mieszkaniowych w zakresie zaspokajania potrzeb mieszkaniowych członków i sprawowania zarządu nieruchomościami, przede wszystkim w celu zachowania w należyтым stanie zasobów mieszkaniowych służących członkom. Realizacja tych celów z reguły wiąże się z udziałem spółdzielni mieszkaniowej w obrocie gospodarczym i zaliczana jest do tzw. sfery zewnętrznej.

W piśmiennictwie i orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażany jest pogląd, że funkcjonowanie spółdzielni mieszkaniowej przejawia się także w sferze wewnętrznej, dotyczącej jej relacji z członkami, opartej na stosunku członkostwa. Celem tego rodzaju działalności spółdzielni mieszkaniowej jest zaspokojenie potrzeb jej członków, zabezpieczenie ich interesów wynikających ze stosunku członkostwa. Działalność taka nie ma charakteru gospodarczego, a jej beneficjentami pozostają członkowie (v. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2006 r., II CNP 32/06 - LEX nr 445233 i z dnia 14 stycznia 2011 r., II CNP 52/10 - LEX nr 896576). Dotychczasowe orzecznictwo wskazuje na konkretne przykłady aktywności spółdzielni mieszkaniowych, mającej charakter działalności gospodarczej. Do związanych z prowadzeniem przez spółdzielnię mieszkaniową działalności gospodarczej zaliczono np. roszczenie wynikłe z rozliczenia inwestycji podjętej bezpośrednio w celu zapewnienia spółdzielcom zasilania budynków w energię elektryczną (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 2004 r., II CK 53/03 - LEX nr 172796), roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego w postaci nadpłaconej opłaty rocznej z tytułu użytkowania wieczystego gruntu (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca

2014 r., III CZP 33/14 - OSNC 2015, nr 5, poz. 56, wyroki z dnia 8 listopada 2013 r., I CSK 34/13 – OSNC 2014, nr 9, poz. 90, z dnia 10 stycznia 2014 r., I CSK 179/13 - LEX nr 1523424), czy roszczenia uzupełniające oparte na przepisach art. 225 k.c. w zw. z art. 224 § 2 k.c. (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2002 r., III CZP 21/02 - OSNC 2002, nr 12, poz. 149).

Zróznicowanie terminów przedawnienia określonych w art. 118 k.c. jest uzależnione od rodzaju roszczenia z punktu widzenia jego związku z określonym rodzajem działalności, a zastosowanie terminu trzyletniego (poza przypadkami roszczeń o świadczenia okresowe) przepis ten wiąże z „prowadzeniem działalności gospodarczej” w jej szerokim rozumieniu. O tym, czy dane roszczenie jest związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, każdorazowo decydują konkretne okoliczności, wśród których znaczenie ma nie tylko charakter podmiotu, z którego działalności wynika roszczenie, ale też rodzaj tego roszczenia i stopień jego powiązania z działalnością gospodarczą podmiotu uprawnionego. Wynika to z treści art. 118 k.c. in fine, odwołującej się wprost do „związku roszczenia z prowadzeniem działalności gospodarczej”, którego zbadanie wymaga oceny treści i charakteru tego roszczenia w kontekście wymaganego związku z prowadzeniem działalności gospodarczej. Nie można bowiem wykluczyć sytuacji, w której roszczenie, pomimo że dochodzone przez podmiot gospodarczy, nie będzie związane z prowadzeniem przez niego działalności gospodarczej.

Uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 1991 r. (III CZP 117/91 - OSNVP 1992, nr 5, poz. 65) i uchwała z dnia 9 marca 1993 r. (III CZP 156/92 - OSNCP 1993, nr 9, poz. 152) wskazują na cechy działalności gospodarczej, stanowiące w tym zakresie kryteria oceny, takie jak: profesjonalny charakter, powtarzalność podejmowanych działań, uczestnictwo w obrocie gospodarczym i podporządkowanie regułom gospodarki rynkowej, w którym zasadą jest równość stron i relacje partnerskie między podmiotami, a także działanie w celu osiągnięcia zysku, choć nie należy wykluczyć działalności gospodarczej prowadzonej *non profit*. W omawianej sprawie konieczna jest ocena funkcjonalnego związku dochodzonego roszczenia z rodzajem aktywności spółdzielni mieszkaniowej i ustalenie, czy przynależy ona do sfery „zewnętrznej”, czy „wewnętrznej” jej działalności oraz czy ma charakter gospodarczy.

Przepis art. 41 u.s.m. nałożył na spółdzielnie mieszkaniowe obowiązek podjęcia wskazanych w nim działań w celu umożliwienia wyodrębnienia własności lokali, w tym - ustalenia wysokości udziałów we własności nieruchomości wspólnej, przypadających na poszczególne lokale, a w konsekwencji - przeniesienia własności wyodrębnionych lokali na rzecz członków spółdzielni (i innych osób, uprawnionych do żądania nabycia własności lokalu od spółdzielni). Wskazany przepis zobowiązywał spółdzielnie mieszkaniowe do uporządkowania własnego majątku tak, by odpowiednio zabezpieczyć interesy członków i osób uprawnionych do nabycia własności lokali, a także doprowadzić do oddzielenia tego majątku, który w całości ma pozostać własnością spółdzielni, od tego, który ma się stać przedmiotem współwłasności. Art. 41 ust. 4 u.s.m. stanowi, że uzasadnione koszty związane z podziałem nieruchomości oraz z czynnościami związanymi z ograniczeniem nieruchomości oraz ewidencją gruntów i budynków, w tym również koszty uzasadnionych prac geodezyjnych, refunduje Skarb Państwa. Koszty te zwraca wojewoda (art. 41 ust. 7 u.s.m.) właściwy ze względu na siedzibę spółdzielni (art. 41 ust. 5 u.s.m.). Środki na cele powyższej refundacji pochodzą z budżetu państwa, a do ich wypłaty konieczny jest wniosek spółdzielni (art. 41 ust. 5 u.s.m.).

Ustawa początkowo przewidywała ostateczny termin składania przez spółdzielnie mieszkaniowe wniosków o refundację, wskazując w art. 41 ust. 8 u.s.m., że może to nastąpić do końca 2005 r. Po nowelizacji ustawy, z dniem 31 lipca 2007 r. przepis ten uchylono i odtąd złożenie wniosku nie jest ograniczone żadnym terminem, podobnie jak podjęcie przez spółdzielnię działań, o których mowa w art. 41 u.s.m. Ustawa w żaden sposób nie reguluje też kwestii przedawnienia roszczenia spółdzielni mieszkaniowej wobec Skarbu Państwa o zwrot wydatków poniesionych na te cele, zatem zastosowanie w tym zakresie mają przepisy ogólne k.c. o przedawnieniu, w tym - art. 118 k.c. W świetle wyżej poczynionych uwag dotyczących dwoistego charakteru działalności prowadzonej przez spółdzielnię mieszkaniową (sfery „zewnątrznej” i „wewnętrznej”) uzasadnione jest przyjęcie, że jej roszczenie wobec Skarbu Państwa o refundację kosztów poniesionych na realizację celów nałożonych na nią w drodze ustawy (w art. 41 u.s.m.) nie jest funkcjonalnie powiązane z działalnością spółdzielni w ramach jej

udziału w obrocie gospodarczym prowadzonym w sferze zewnętrznej, pozakorporacyjnej.

Oceniając tę funkcję nie sposób pominąć tego, że art. 41 ust. 4 u.s.m. wyraża przyjętą przez ustawodawcę zasadę, iż koszty wykonania przez spółdzielnię mieszkaniową prac związanych z podziałami i łączeniem nieruchomości w celu przystosowania ich do wykonywania przepisów u.s.m. obciążają Skarb Państwa, są zwracane spółdzielni na jej wniosek ze środków pochodzących z budżetu państwa, a organem dokonującym wypłaty jest wojewoda. Przepis podkreśla refundacyjny charakter tego świadczenia, zbliżonego do dotacji na określony cel, który państwo uznało za na tyle istotny, by jego realizacja była finansowana ze środków publicznych. Refundowane koszty powstały w następstwie wykonania przez spółdzielnię mieszkaniową obowiązku nałożonego ustawą, a umożliwiającego jej realizowanie obowiązków wobec członków spółdzielni i innych podmiotów, którym ustawa daje uprawnienia do uzyskania prawa własności wyodrębnionych lokali. Skorzystanie z prawa do przewidzianej w ustawie refundacji ze środków Skarbu Państwa nie polega na wykonywaniu działalności gospodarczej przez spółdzielnię ani nie jest przejawem jej udziału w obrocie gospodarczym, a jedynie - pośrednio - następstwem jej udziału w takim obrocie, związanego z wykonanymi czynnościami.

Ma przy tym charakter jednorazowy, incydentalny, ukierunkowane jest na zabezpieczenie interesu członków, polegającego na umożliwieniu im wyodrębnienia i nabycia własności lokali bez konieczności partycypowania w wydatkach przygotowujących takie wyodrębnienie, poniesionych przez spółdzielnię na cele wskazane w art. 41 u.s.m. Pomiędzy występującą o refundację spółdzielnią a Skarbem Państwa nie zachodzi stosunek równości podmiotów i partnerstwa, właściwy relacjom w stosunkach gospodarczych. Nie zachodzi bezpośredni związek funkcjonalny pomiędzy wystąpieniem spółdzielni o refundację poniesionych kosztów wobec Skarbu Państwa a działalnością gospodarczą spółdzielni, prowadzoną w stosunkach zewnętrznych. Związek taki zachodził w odniesieniu do czynności podjętych przez spółdzielnię w ramach jej relacji z podmiotami, wykonującymi zlecone im w przetargu prace związane z przygotowaniem nieruchomości do prawidłowego wykonywania przepisów u.s.m.

W konsekwencji, postawiony w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia prawa materialnego jest niezasadny. Roszczenie spółdzielni mieszkaniowej o refundację poniesionych kosztów, wynikające z art. 41 ust. 5 w zw. z ust. 7 u.s.m., nie jest roszczeniem związanym z działalnością gospodarczą spółdzielni i przedawnia się z upływem lat dziesięciu, zgodnie z zasadą ogólną wyrażoną w art. 118 k.c. Z powyższych względów skargę kasacyjną oddalono (art. 398¹⁴ k.c.).

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego ma za podstawę przepisy art. 398²¹ k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.) w zw. z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2016 r., poz. 1668).

aj

r.g.